

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาคน และคนก็เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกด้านทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น การให้การศึกษาแก่ประชาชนในประเทศ จึงเป็นเรื่องที่รัฐจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก แม้การศึกษาจะเป็นกระบวนการพัฒนาคนที่สำคัญ แต่ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเท่านั้น จึงจะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะต่าง ๆ ของคนที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ [สปช.], 2539: 3)

ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้แบ่งการศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน ออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาที่จะให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจทำงานเป็นและครองชีวิตอย่างสงบสุข (สปช., 2534: 1) การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษามากบังคับ ส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 31,419 โรงเรียน มีนักเรียน จำนวน 6,483,938 คน และมีครู จำนวน 365,640 คน (สปช., 2539: 5-6) โรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติและผลการจัดการศึกษาจะเป็นเช่นใดนั้นเกิดขึ้นที่โรงเรียน โรงเรียนมีภารกิจหลัก คือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ใน

หลักสูตร นั่นคือ คุณภาพที่พึงประสงค์ทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และควมมีสุขภาพดี (สพช., 2534: ปกหน้า - ด้านใน)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดงานบริหารโรงเรียนไว้ 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยทั้งนี้ม้งานวิชาการเป็นงานหลัก งานอื่น ๆ เป็นงานสนับสนุน ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูใหญ่ ทุกคนควรรับผิดชอบเป็นผู้นำของครูในด้านวิชาการ เป็นอันดับแรก เพราะเป็นหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทุกแห่ง คือการให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านวิชาการ ครูใหญ่เป็น ผู้นำในด้านวิชาการโดยทำงานร่วมกับครู กระตุ้นครู ให้คำแนะนำครู และประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพในด้านการสอน (ภิญโญ สาร, 2519: 232) ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535: 15) ที่กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหลักของสถานศึกษา มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษาตามลักษณะงานนั้น ๆ นอกจากนี้ อุทัย บุญประเสริฐ (2538: 72) ได้กล่าวว่า งานวิชาการ คือ งานหลักของโรงเรียน เป็นหัวใจของการทำงานของโรงเรียนเป็นที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จหรือสะท้อนถึงความล้มเหลวของการบริหารโรงเรียน

การบริหารงานวิชาการ ถือว่าเป็นงานหลักของโรงเรียนที่ผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียนจะต้องร่วมมือกันปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เนื่องจากประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการจะส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนโดยตรง ถ้าโรงเรียนบริหารงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพนักเรียนก็จะมีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตร ถ้าโรงเรียนมีปัญหาในการบริหารงานวิชาการ ก็จะส่งผลให้คุณภาพของนักเรียนด้อยลงไปหรือไม่เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร

จังหวัดกาญจนบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญมากทางด้านการท่องเที่ยวของประเทศ ตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกของประเทศ มีอาณาเขตส่วนหนึ่งติดต่อกับประเทศพม่า แบ่งการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ มีพื้นที่ประมาณ 19,644 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 641,000 คน ความหนาแน่นของประชากรประมาณ 35 คนต่อตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศแตกต่างกันเป็น 3 ลักษณะ คือ เป็นเทือกเขาสูงสลับที่ราบหุบเขา ที่ราบแห้งแล้ง และที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป ในฤดูร้อนอากาศจะร้อนจัดมาก ฤดูหนาวจะหนาวจัดและฤดูฝนจะมีฝนตกชุกในบริเวณเทือกเขาตามแนวชายแดน (กรมวิชาการ, 2537: 10-19) ปัจจุบันจังหวัดกาญจนบุรี มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวซึ่งส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่อยู่ชายแดนจึงมีชนกลุ่มน้อย ได้แก่ กระเหรี่ยง มอญ และพม่า อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากในเขตท้องที่อำเภอสังขละบุรี ทองผาภูมิ ศรีสวัสดิ์และ ไทรโยค ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาในด้านการปกครองและด้านการจัดการศึกษาของจังหวัด

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 452 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 86,622 คน มีครู จำนวน 5,092 คน และบุคลากรในสังกัด จำนวน 711 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี, 2539: 1-5) จากรายงานการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2538 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปปัญหาที่สำคัญได้ดังนี้

ระดับก่อนประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2537 มีนักเรียนมีความพร้อมรอบด้าน ร้อยละ 87.06 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายกำหนดไว้ (90) ร้อยละ 2.94

ระดับประถมศึกษา มีปัญหาดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา

2537 ทุกกลุ่มประสบการณ์ต่ำกว่าเป้าหมายที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี กำหนดไว้ ดังนี้

- กลุ่มทักษะภาษาไทย ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 73.14 ต่ำกว่าเป้าหมาย (75) ร้อยละ 1.8
- กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 56.44 ต่ำกว่าเป้าหมาย (65) ร้อยละ 8.56
- กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 66.03 ต่ำกว่าเป้าหมาย (70) ร้อยละ 3.97
- กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 84.44 ต่ำกว่าเป้าหมาย (85) ร้อยละ 0.56
- กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.99 ต่ำกว่าเป้าหมาย (85) ร้อยละ 4.01
- กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 67.57 ต่ำกว่าเป้าหมาย (72) ร้อยละ 4.43

2. ในปีการศึกษา 2537 มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ข้ำชั้น ร้อยละ 7.15 ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ (ไม่เกินร้อยละ 1) และในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ข้ำชั้นสูงถึง ร้อยละ 18.05

3. ในปีการศึกษา 2537 มีนักเรียนออกกลางคันร้อยละ 1.06 ของนักเรียนทั้งหมด

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้กับเด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อตามเป้าหมายพื้นที่ที่กำหนด แต่ไม่ครอบคลุมเด็กทุกคน

จากสภาพปัญหาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่มีผลมาจากการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะแก้ไขได้ก็ต่อเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเห็นความสำคัญของปัญหา เข้าใจสภาพของปัญหา เห็นประเด็นและสาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจน

จึงจะหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยในฐานะศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานการ
 ประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี มีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน
 ว่ามีปัญหอะไรบ้างและสาเหตุของปัญหามาจากอะไร และจะมีแนวทางแก้ไขอย่างไร เพื่อนำไป
 เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียน และเป็นข้อมูลเบื้องต้น
 สำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
 ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถม
 ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี
2. การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา
 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามประเด็นหลักของขอบข่ายงานวิชาการ
 โรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้
 - 2.1 งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
 - 2.2 งานการเรียนการสอน
 - 2.3 งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
 - 2.4 งานวัดผลและประเมินผล
 - 2.5 งานห้องสมุด
 - 2.6 งานนิเทศภายใน
 - 2.7 งานประชุมอบรมทางวิชาการ

(สปช., 2536 : 7)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปัญหา หมายถึง เรื่องที่ต้องพิจารณาแก้ไขในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวกับงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายใน และงานประชุมอบรมทางวิชาการ

งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การจัดหาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร การศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตร การวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลการใช้หลักสูตร การแก้ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตร และการพัฒนาตนเองและครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร

งานการเรียนการสอน หมายถึง การจัดทำมีแผนการสอน การจัดสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามความจำเป็น การจัดตารางสอน การจัดครูเข้าสอน และการติดตามผลการจัดการเรียนการสอนของครู

งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง การจัดหาวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผลิตใช้และบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน การจัดทำมีศูนย์สื่อหรือศูนย์วิชาการโรงเรียน การแสวงหาแหล่งวิทยาการในห้องถิ่นที่จะใช้เป็นสื่อการสอน และการประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน

งานวัดผลและประเมินผล หมายถึง การศึกษาและทำความเข้าใจระเบียบการวัดผล การกำหนดแนวปฏิบัติการวัดผลและประเมินผลของโรงเรียน การจัดหาเอกสาร วัสดุและเครื่องมือวัดผลและประเมินผล การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือวัดและประเมินผลให้มีมาตรฐาน การแต่งตั้งคณะกรรมการวัดผลของโรงเรียน การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การติดตามและตรวจสอบเอกสารการวัดผลและประเมินผล และการจัดทำผลการประเมินแสดงความก้าวหน้าของนักเรียน

งานห้องสมุด หมายถึง การจัดให้มีห้องสมุด การจัดหาหนังสือ วัสดุ และครุภัณฑ์ห้องสมุด การจัดบุคลากรรับผิดชอบงานห้องสมุด การจัดห้องสมุดอย่างมีระบบและจัดกิจกรรมห้องสมุดเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การแสวงหาทรัพยากรภายนอกมาปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุด และการประเมินผลการดำเนินงานห้องสมุด

งานนิเทศภายใน หมายถึง การศึกษาและทำความเข้าใจหลักการและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศภายใน การสร้างความเข้าใจและการยอมรับซึ่งกันและกัน การแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายใน การวางแผนการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ การจัดหาเครื่องมือวัสดุและเอกสารสำหรับการนิเทศ การจัดทำแผนงานและโครงการนิเทศภายใน การใช้สื่อและกิจกรรมการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศภายใน และการจัดทำแฟ้มข้อมูลการนิเทศ

งานประชุมอบรมทางวิชาการ หมายถึง การจัดให้มีการประชุมอบรมทางวิชาการ การจัดให้มีวิทยากร การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมประชุมอบรมทางวิชาการ การประเมินผลการประชุมอบรมทางวิชาการ การรายงานผลการไปประชุมอบรมทางวิชาการ การจัดหางบประมาณในการจัดประชุมอบรมทางวิชาการ

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน 1- 120 คน

โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน 121- 300 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน มากกว่า 300 คน

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่และผู้อำนวยการโรงเรียน

ครูวิชาการโรงเรียน หมายถึง ครูผู้สอนที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารโรงเรียนให้ทำหน้าที่ครูวิชาการของโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัย สามารถนำไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน

2. ผลการวิจัย นำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ในระดับสำนักงานประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดให้มีคุณภาพ
สูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประกอบด้วยบุคคล 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา
จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 452 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 452 โรงเรียน

1.1.2 ครูวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา
จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 452 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 452 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยบุคคล 2 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 38 คน

1.2.2 ครูวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 38 คน

รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 76 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured
interviews) แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ปัญหาการบริหาร
งานวิชาการโรงเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึง ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายใน งานประชุมอบรมทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ